Reformationen, Bibeln och folkets uppvaknande

Spara som PDF

Jag vill inleda med att ställa en fråga som jag besvarar senare:
Degenererar dagens kristenhet tillbaka till okunskap och andligt mörker?

Reformationens stora förtjänst var att den la grunden till att människor kunde bli förda ut ur andlig okunskap och andligt mörker så att deras relation med Gud blev helad och det eviga livet blev säkrat. Enligt kyrkohistoriker delade den tidiga reformationen upp sig i tre huvudsakliga grenar: lutheraner, kalvinister och anabaptister. Vi skall kika lite på anabaptisterna i denna text, för hos dessa har vi nog ursprunget till många av vår tids frikyrkliga rörelser. Man kan säga att de på sin kant förde reformationen vidare bort från den korrupta och falska kyrkan. Och särskilt intressant är orsaken till varför anabaptisterna alls uppstod.

När reformationen nådde Schweiz var det inte minst genom prästen Huldrych Zwingli (1484-1531) som den fick insteg i samhället. Han räknas även som en föregångare till kalvinismen. I Zürich var Zwingli anställd som präst med ett särskilt ansvar för att predika samt utöva tillsyn över andra prästers predikogärning. Som reformator var Zwingli mycket försiktig, för han ville inte bli bannlyst som Luther – som han delvis tog avstånd ifrån. Zwingli arbetade i nära samarbete med de styrande rådsherrarna i Zürich för att lugna ner de mer radikala reformkrafter som ivrade för större förändringar i kyrkan. Zwingli gick försiktigt fram för att inte stöta sig med makthavarna.

Folket vaknar

Två händelser som starkt kom att påskynda reformationens utveckling och spridning bland den tysktalande befolkningen var dels att boktryckarkonsten hade kommit igång ordentligt vid den tiden, samt att Martin Luther gav ut en tysk översättning av Nya testamentet (NT) år 1522 som utgick från den bysantinska grekiska grundtexten. Tidigare hade Bibeln bara funnits på latin, och det hade under långa tider varit förbjudet för lekmän att läsa och tolka Bibeln. Luther gav

ut en tysk översättning av hela Bibeln år 1534.

Varför påskyndade då dessa händelser reformationens fortsatta utveckling och utbredning? Jo, genom att Luthers översättning av NT började tryckas upp i bokform fick fler och fler lekmän möjligheten att själva studera Bibelns texter. Staden Basel i Schweiz blev en av de städer där boktryckeriet blev mycket omfattande. Under åren 1522-1525 utgavs från Basel inte mindre än 12 upplagor av Luthers NT, vilket visar på folkets hunger att få reda på vad Skriften hade att säga i trosfrågor. Man vände sig inte längre till prästerna för att få svar på religiösa frågor, utan man vände sig nu mer och mer till Skriften. Dessa personer kom snart att kallas för *läsare* – ett begrepp som vi senare importerade till Sverige. Kringresande predikanter uppstod också som predikade om det de hade funnit i Skriften. På så sätt ökade bibelkunskaperna drastisk ute bland vanligt folk och de vaknade därigenom upp allt mer, ut ur okunskapens sömn och det andliga mörker som länge hade rått i världen. Det blev med andra ord en sann väckelserörelse!

Detta ivriga bibelläsande bidrog starkt till att många fick upp ögonen för att MYCKET som förekom i Kyrkan inte fanns att finna i Skriften. Men det innebar också att många såg att den ursprungliga reformationen inte hade tagit steget fullt ut till den religiösa frihet som Bibeln visade på. Man hittade t.ex. inga texter som gav stöd för det barndop som Kyrkan praktiserade. Istället såg man att *troendedop* var det som NT påbjöd (då en vuxen person själv tar ställning för den kristna tron och själv väljer att låta döpa sig). Dopsynen blev därmed en mycket central fråga för *läsarna* i Schweiz och det ledde till att vissa grupperingar av troende började döpa vuxna (omkring år 1525), något som myndigheterna inte accepterade.

De första ledarna för denna fria

döparrörelse i Schweiz fängslades och sattes i ett fängelsetorn på bröd och vatten

för att där ruttna bort. Andra efterföljare drabbades av böter eller landsförvisades. En del blev av med sina egendomar, andra halshöggs, brändes på bål eller dränktes. Så småningom gavs döparrörelsen namnet *anabaptister* av sina motståndare, vilket ungefär betyder ”omdöparna” (med syfte på att de lät döpa vuxna som redan var barndöpta, alltså att de blev döpta en gång till; de blev ”omdöpta”). Man räknar med att anabaptisterna som rörelse startade år 1525.

Troendedopet blev först indirekt förbjudet genom att en lag infördes år 1524 i Zürich som tvingade alla att döpa sina barn med hot om dödsstraff om lagen inte åtlyddes. Man skall observera att det inledningsvis var rådet i Zürich som var ansvarigt för denna förföljelse av anabaptisterna, trots att rådet hade slagit in på reformationens väg några år tidigare. Även Zwingli stod bakom denna hårdare linje. Självklart förföljdes och dödades folk i döparrörelsen även av den Katolska kyrkan där de hade makten. Senare förbjöds både samlingar i hem, i skogen, det blev förbjudet att inhysa en ”döparpredikant” och att döpa vuxna, m.m. Men dessa lagar hindrade inte anabaptisternas tillväxt. Fria grupper skapades på ort efter ort som önskade få leva så som de första kristna levde och ganska snart skedde en spridning utöver Europa. Som så ofta blev förföljelserna en starkt bidragande orsak till rörelsens vidare spridning.

> Joh 16:2: ”De kommer att utesluta er ur synagogorna, och det kommer en tid när den som dödar er ska tro att han tjänar Gud.”

Återupptäckta bibliska sanningar

Denna döparrörelse, denna väckelserörelse – som alltså uppstod på Luthers tid – ansåg att den allmänna reformationen var **ett halvdant verk** när det gällde att reformera den kristna tron. Rörelsens folk var som sagt *läsare* och de hade i Bibeln upptäckt att det var MYCKET i den Katolska kyrkans lära och liv som inte var förenligt med en bibelförankrad kristen tro. Men de hade också upptäckt att Luthers reformation hade lämnat kvar en hel del företeelser som inte heller de hade att göra i den kristna tron.

Den stora stridsfrågan blev dock troendedopet (vuxendopet), och kanske den frågan kan se ut att vara större hos anabaptisterna än den egentligen var, beroende på att det främst var döparrörelsens dopsyn som de etablerade kyrkorna vände sig så starkt emot. Barndopet utgjorde ju för både Katolska kyrkan och den reformerade kyrkan ett otroligt viktigt fundament.

För anabaptisterna var dock Bibeln högsta auktoriteten över både tron och livet i övrigt. På grund av detta hade de utöver troendedopet gjort flera andra återupptäckter i Bibeln som blev en del av deras tro. Här är vad anabaptisterna generellt trodde:

- De såg Jesus som både sann Gud och sann människa.
- De ansåg att tron inte endast skulle vara en bekännelse, utan den skulle även innebära en hjärtats omvändelse som i sin tur skulle visa sig i en sann kristen karaktär.
- De såg att rättfärdiggörelsen helt och hållet är Guds verk. Genom tron på Guds försoningsgärning i Jesus Kristus tillräknas den troende en rättfärdighet från Gud.
- De ansåg att församlingen skulle vara helt fri och varken stå under någon kyrka eller under staten.
- De ansåg att alla troende var jämlika inför Gud. Därför rådde ingen andlig hierarki mellan dem. Detta innebar att de var emot påvedömet och prästämbetet.
- Deras samlingar var enkla möten där bibelläsning och samtal utifrån Bibeln skulle vara det primära. Sång förekom också, och anabaptisterna hade komponerat ett stort antal sånger vars texter innehöll kristen förkunnelse.
- De var fredliga och stod för ickevåld och kunde därför inte tänka sig militär tjänstgöring.
- De ansåg att överheten var insatt av Gud, men man skulle som sann kristen inte vara beroende av överheten; man skulle stå fri.
- De var **inte** för egendomsgemenskap.
- Troendedopet och nattvarden såg de som symboliska handlingar som vittnade om högre sanningar.
- De var emot sakrament, religiösa bilder, ikoner, etc.
- Vissa grupper inom anabaptismen hade intresse för den yttersta tiden och Jesu snara återkomst, medan de flesta hade en mer försiktig syn på dessa ting.

Att begrunda

Nu var inte tanken med denna text att upphöja anabaptisterna. Tanken var istället att peka på vad det kan leda till när vanliga människor får och tar chansen att läsa Bibeln på egen hand, under den Helige Andes ledning. Jag har själv fått vara med om att bibelläsande kan leda till att man ser att det är mycket i

kristenheten som inte är förenligt med en bibelförankrad kristen tro. Hade inte möjligheten att läsa Bibeln funnits för vanligt folk tillbaka i vår svenska historia, då hade inte Sverige sett likadant ut idag. Vi hade då inte fått uppleva så oerhört mycket välsignelser som vi har fått under vår evangeliska historia. En bibelförankrad evangelisk tro ÄR till stor välsignelse för ett land, det är jag starkt övertygad om!

Är vi då *läsare* idag, vi kristna som har våra rötter i reformationen och kanske även hos dess läsare? Lever vi i det ljus som Bibeln ger över trosfrågor? Är Bibeln vår vägvisare?

Tyvärr drar svaret mer och mer år nej-hållet för många. Allt färre kristna läser Bibeln kontinuerligt. Allt färre kristna har läst igenom hela Bibeln ett antal gånger. Och vad riskerar vi då att detta ger oss? Jo, att en djup okunskap breder ut sig i kristenheten som förr eller senare leder den tillbaka in i andligt mörker och på sikt tillbaka in det religiösa slaveri som nästan var allenarådande före reformationen. Är man någorlunda bibelkunnig – och även lite insatt i det andliga skeendet – då förstår man att fallenheten för att fastna i villfarelser och villoläror nu blir allt mer utbredd bland evangeliska kristna. Allt fler vänder blicken åt katolicism, mystik och spiritualism, vilket inte borde vara fallet om man satt inne med en levande bibelkunskap. Och fler och fler i kristenheten ser med förakt på dem som ivrar för Bibeln och för en bibelförankrad kristen tro.

Det ser med andra ord inte bra ut. Svaret på frågan i denna artikels rubrik är alltså JA! Du som kan din Bibeln vet ju vart det hela är på väg. Så en annan fråga är då: Riskerar vi att bidra till det andliga förfall som Bibeln profeterar om? En liknande fråga är: Hur förvaltar vi den frälsande tro som kommit till oss via forna tiders kämpande läsare? Riskerar vi att slarva bort den sanna tron för en grumlig linssoppa?

Här behöver vi alla stanna upp i vår stressiga vardag och fundera över var vi själva står, var vår familj, omgivning, församling och vårt land står. ”Utan mig kan ni inget göra” – sa Jesus. Men det som ändå är vårt ansvar, det är att söka oss närmare Gud, och det gör vi inte minst genom att bli *läsare* igen. Jag vill tro att den dystra utveckling som pågår skulle kunna bromsas in en del – om än för en kort tid – om många kristna valde att återigen bli läsare i ett sökande efter sanningen. Det är i alla fall vad jag vill förmedla med hjälp av ovanstående lilla historiska återblick på reformationen och anabaptismens uppkomst.

Till dig som räknar dig som en evangelisk kristen, men som kanske sneglar på Katolska kyrkan, kristen mystik och andra utombibliska företeelser, vill jag säga

detta: Fundera över var du har dina rötter. Fundera över den långa, svåra väg som den andliga och världsliga frihet du har idag har fått färdas för att ge dig denna frihet. Fundera över alla dem som fick sätta livet till för att de tog tag i de bibliska sanningar som de fann och lyfte fram dessa till sina efterkommande. Fundera över varför de tyckte det var så viktigt med dessa sanningar, så att de till och med kunde offra livet! Fundera över vad de hade sett i Kyrkan som gjorde att de hellre dog än ställde sig under dess läror. Och fundera också över om det var de som mördade anabaptisterna eller om det var dessa martyrer som var mest bibelförankrade i sin tro.

Till sist några talande bibelord och ett tips:

> Ps 119:105: ”Ditt ord är mina fötters lykta och ett ljus på min stig.”
>
> Ps 119:160: ”Summan av ditt ord är sanning.”
>
> Joh 17:17: ”Helga dem i sanningen: ditt ord är sanning.”

Se gärna denna film för djup information om reformationen och Katolska kyrkans krig mot Bibeln:
A Lamp in the dark: The untold story of the Bible (engelsk film utan svensk text – ännu...)

/Lennart

Källa:

Den kristna friförsamlingen genom tiderna – Kyrkohistoriker Gunnar Westin (1890-1967)